

**Н. В. СИСОЄНКО
Л. В. СЕРИХ**

**МЕТОДИКА ВИЗНАЧЕННЯ
ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ ГОТОВНОСТІ
ДІТЕЙ ДО НАВЧАННЯ В ШКОЛІ**

**Черкаси-Київ
2007**

Черкаський національний університет
ім. Б. Хмельницького
Лабораторія гігієни навчальної діяльності дітей
Інституту гігієни та медичної екології ім. О.М. Марзєєва

Кафедра вікової фізіології та валеології

МЕТОДИКА ВИЗНАЧЕННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ ГОТОВНОСТІ ДІТЕЙ ДО НАВЧАННЯ В ШКОЛІ

**Навчально-методичний посібник
для медико-педагогічного персоналу шкіл та студентів**

Черкаси-Київ
2007

ББК – 612.66(075.8)+613.9(075.8)
УДК – 28.903,7я73-1+51.28я73-1

Рецензенти:

Зав. кафедри біології
Черкаського національного Університету ім. Б. Хмельницького,
доцент, к.б.н. *Т.О. Мельник*;
Доцент кафедри екології
Черкаського державного технологічного університету,
лікар Черкаської обласної СЕС, к.м.н. *Ю.Г. Бондаренко*

Сисоєнко Н.В., Серих Л.В.

Методика визначення функціональної готовності дітей до навчання в школі: Навчально-методичний посібник для медико-педагогічного персоналу шкіл та студентів. – Черкаси: Вид. від. ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2007. – 52 с.

Навчально-методичний посібник призначений для визначення функціональної готовності дітей до навчання в школі і може бути використаний як медико-педагогічним персоналом дитячих дошкільних закладів та шкіл, студентами педагогічних та медико-профілактичних спеціальностей, соціальними працівниками, а також батьками майбутніх учнів.

В посібнику викладені основні тести та методики, а також медичні і психофізіологічні критерії для визначення ступеня „шкільної зрілості” дітей до систематичного шкільного навчання.

ББК – 612.66(075.8)+613.9(075.8)
УДК – 28.903,7я73-1+51.28я73-1

Рекомендовано до друку Вченою Радою Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (протокол № 10 від 29 травня 2007 р.)

ЗМІСТ

1. ВСТУП	3
I. ОРГАНІЗАЦІЯ, МЕТОДИКИ ТА КРИТЕРІЇ ВИЗНАЧЕННЯ СТУПЕНЯ "ШКІЛЬНОЇ ЗРІЛОСТІ"	7
II. ОЦІНКА ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ ГОТОВНОСТІ ДИТИНИ ЗА МЕДИЧНИМИ КРИТЕРІЯМИ.....	10
2.1. Рівень біологічного розвитку.....	10
2.2. Гостра захворюваність або загострення хронічних хвороб за попередній рік.....	13
2.3. Стан здоров'я на момент огляду наявність хронічних захворювань).....	13
III. ОЦІНКА ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНОГО ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РІВНЯ РОЗВИТКУ ДИТИНИ.....	14
3.1. Тест Керна-Ірасека.....	14
3.2. Вивчення рівня розвитку аналітико-синтетичних умінь.....	19
3.3. Тест Озерецького (вирізування круга).....	20
3.4. Тест "Якість вимови звуків".....	21
IV. ОЦІНКА РОЗВИТКУ ЗНАЧИМИХ ДЛЯ ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ УМІНЬ ТА НАВИЧОК.....	26
4.1. Вивчення рівня розвитку механічної пам'яті.....	26
4.2. Вивчення рівня розвитку графічних умінь.....	28
4.3. Вивчення рівня розвитку арифметичних умінь.....	29
4.4. Вивчення вміння встановлювати логічну послідовність подій.....	30
4.5. Вивчення рівня розвитку аналітико-синтетичних умінь.....	31
ЛІТЕРАТУРА.....	37
ДОДАТКИ.....	39

ВСТУП

Реформування освіти в Україні змінило термін початку шкільного навчання. У зв'язку з початком навчання дітей з 6-річного віку в умовах загальноосвітнього навчального закладу проблема функціональної готовності та збереження здоров'я — одне з найскладніших питань у роботі вчителів початкових класів, шкільних психологів, лікарів та валеологів.

Доведено, що навчання першокласника може бути ефективним лише тоді, коли він володіє необхідними і достатніми для початкового етапу навчання якостями, які пізніше в навчальному процесі будуть розвиватися і вдосконалюватися. Відомо, що провідними причинами відставання учнів у навчанні є проблеми психологічного, фізичного розвитку, та порушень здоров'я [1-3].

Медико-фізіологічні проблеми визначення „шкільної зрілості” та збереження здоров'я молодших школярів

Проблема функціональної готовності дітей до навчання в школі і збереження здоров'я учнів набуває особливої актуальності в зв'язку з передбаченим реформою більш раннім початком систематичного шкільного навчання дітей з 6-річного віку.

Це питання не можна назвати новим, адже у багатьох країнах світу (Великобританія, Франція, США, Німеччина та ін.) навчання дітей у школі з 6-річного віку є традиційним.

В багатьох роботах вітчизняних та зарубіжних авторів звертається увага, що початок навчання в школі та молодший шкільний вік є особливим періодом розвитку дитини, коли відбувається дозрівання багатьох систем організму, і який має особливе значення для формування функціональних резервів здоров'я в наступні вікові періоди [1-7].

Дитячий вік — це та стадія життя, яка має найбільший потенціал для інтелектуального і фізичного розвитку. Водночас стан здоров'я дітей і підлітків України сьогодні викликає серйозне занепокоєння. За даними статистики, вже наприкінці дошкільного віку в 17-21 % дітей виникають хронічні захворювання. Відхилення в роботі опорно-рухового апарату мають 30-32 % дітей, носоглотки — 21-25 %, нервової системи — 27-30 %, органів травлення — 27-

30 %, алергічні прояви реєструють у 25 % дітей.

Шестирічний вік відноситься до критичних вікових періодів, коли відбувається морфологічна і функціональна перебудова і тому підвищується чутливість дитячого організму до несприятливих впливів.

В морфофункціональному розвитку дітей даного віку відмічаються такі негативні тенденції як затримка процесів росту, зменшення маси тіла, життєвої ємності легенів, м'язової сили кистей рук, набувають вираження процеси астенизації [1,5,6,8,9].

В умовах постійного збільшення інформаційного потоку навчально-виховний процес в сучасних шкільних закладах супроводжується значною функціональною та психоемоційною напругою учнів і так званім “шкільним стресом” [2-4, 8-10].

Дитина 6-річного віку, вступаючи до школи, повинна бути «зрілою» у фізіологічному і соціальному розумінні — вона має досягти відповідного рівня розумового та емоційно-вольового розвитку, мати позитивне ставлення до навчання, здатність коригувати свою поведінку, виявляти вольові зусилля для виконання поставлених завдань. Для успішності шкільного навчання також важливі і навички мовлення, розвиток дрібної моторики руки і зорово-рухової координації.

В той же час, як показують дослідження, відповідного рівня “шкільної зрілості” досягає лише трохи більше половини дітей 6-річного віку. Навіть наприкінці навчального року функціонально «незрілими» залишаються від 22,2 до 26 % шестирічних першокласників. [8-11]

Доведено, що в групі молодших школярів з низьким рівнем «шкільної зрілості» спостерігається несприятливий характер протікання адаптаційних процесів, та вища питома вага випадків порушень здоров'я та формування хронічної патології [10-13].

Отже, важливе значення для успішності шкільного навчання, формування здоров'я та забезпечення гармонійного фізичного і нервово-психічного розвитку учнів мають медико-гігієнічні показники функціональної готовності: досягнутий рівень фізичного та біологічного розвитку, рівень резистентності організму, стан здоров'я дитини на початок навчання у школі.

Для успішності навчання 6-річної дитини надзвичайно

важливого значення набувають рівень біологічного, психофізіологічного та інтелектуального розвитку і стан її здоров'я.

Комплекс цих складових об'єднує таке поняття як **функціональна готовність дитини до початку систематичного навчання в школі**, або «шкільна зрілість».

Таким чином, учні початкових класів, які розпочали навчання в школі з 6-річного віку, потребують медико-психолого-педагогічного супроводження та відповідної корекції.

Тому необхідне обов'язкове визначення «шкільної зрілості» починаючи з 5-річного віку. Проведення таких досліджень дозволить визначити рівень фізичного розвитку та функціональну готовність дитини до систематичного навчання, виявити проблеми в її розвитку та допоможуть скорегувати зусилля в роботі по підготовці майбутнього першокласника до школи.

I. ОРГАНІЗАЦІЯ, МЕТОДИКИ ТА КРИТЕРІЇ ВИЗНАЧЕННЯ СТУПЕНЯ "ШКІЛЬНОЇ ЗРІЛОСТІ"

При вступі кожної дитини в школу необхідно визначати ступінь її "шкільної зрілості", або функціональної готовності до систематичного навчання в школі. Визначення готовності дитини до вступу в школу рекомендується проводити за рядом медичних та психофізіологічних критеріїв.

Медичні критерії:

- 1) рівень біологічного розвитку;
- 2) стан здоров'я в момент огляду;
- 3) гостра захворюваність за попередній рік.

Критерії психофізіологічної та інтелектуальної готовності:

1) основні:

- тест Керна-Ірасека;
- тест "Якість вимови звуків";
- тест Озерецького (тест "вирізування круга");

2) додаткові:

- методика вивчення рівня розвитку механічної пам'яті (тест Д.Векслера);
- методика вивчення рівня розвитку графічних умінь;
- методика вивчення розвитку аналітико-синтетичних умінь (вербальний варіант тесту Керна-Ірасека та Д.Векслера);
- методика вивчення рівня розвитку арифметичних умінь (тести В.Тарасун);
- методика вивчення вміння встановлювати логічну послідовність подій (тест Д.Векслера);
- методика вивчення розвитку аналітико-синтетичних умінь (прогресивні матриці Равена)

Визначення готовності дітей до школи проводиться в 2 етапи і його метою є не лише діагностика стану здоров'я та оцінка функціональної готовності дітей до навчання в школі, а й корекція фізичного і нервово-психічного розвитку та вдосконалення шкільно-необхідних умінь та навичок у майбутніх першокласників.

Перше поглиблене обстеження дітей для визначення

готовності їх до навчання проводиться за основними критеріями в жовтні-листопаді року, що передуює вступу в школу.

У ті ж терміни оптимальним є проведення антропометричних та фізіометричних обстежень з метою оцінки досягнутого рівня фізичного розвитку, його гармонійності та відповідності біологічного віку хронологічному (паспортному).

Загальна оцінка рівня готовності дитини до навчання в школі здійснюється за медичними та психофізіологічними критеріями.

Оцінку функціональної готовності за показниками психофізіологічної та інтелектуальної готовності можуть проводити соціальні педагоги, психологи, медичні працівники, вихователі та вчителі освітніх закладів.

Враховуючи нескладність та доступність методик визначення шкільної зрілості, їх можуть проводити батьки, для яких **важливі майбутні шкільні успіхи та стан здоров'я власної дитини.**

При оцінці функціональної готовності дітей за медичними критеріями слід опиратись на результати поглиблених медичних оглядів, які проводяться в дитячій поліклініці та враховувати дані про частоту гострих захворювань та загострень хронічних хвороб за останній рік. Діти, які хворіють 4 і більше разів протягом року мають знижений рівень резистентності і тому відносяться до групи дітей, які часто хворіють

У вирішенні питання терміну вступу до школи дітей, які часто хворіють чи мають хронічні захворювання, велика відповідальність покладається на батьків, які повинні проконсультуватись з дитячим лікарем. Від цього залежить стан здоров'я та успіхи майбутнього навчання в школі їх дітей.

Дітям, що мають відхилення в стані здоров'я, призначається комплекс лікувальних і оздоровчих заходів. Дошкільникам, у яких виявлене відставання в розвитку шкільно-необхідних функцій (моторика, мова), рекомендується комплекс вправ щодо їхньої корекції. Рекомендовані лікувальні й оздоровчі заходи здійснюються лікарями-спеціалістами дитячої поліклініки. Заняття щодо усунення дефектів вимови звуків проводяться лікарем-логопедом. Вправи або заняття з розвитку психофізіологічних

функцій (пам'ять, увага та ін.), моторики (малювання, ліплення, гри з дрібними конструкторами тощо) проводяться вихователями дитячого саду, соціальними педагогами або батьками.

Повторне обстеження дітей здійснюється через півроку (у квітні – травні тими ж спеціалістами), останнє – перед вступом їх у школу (педагогами).

Не готувими до навчання вважаються:

1) діти, які мають відхилення в стані здоров'я, вказані в переліку медичних рекомендацій щодо відстрочки вступу в школу дітей 6-літнього віку;

2) діти, які відстають у фізичному та біологічному розвитку;

3) діти, які на момент вступу до школи не виконують тести з психофізіологічної та інтелектуальної готовності.

Висновок про готовність до школи проводиться на підставі результатів обстеження.

Дітям, не готовим до шкільного навчання за станом здоров'я і фізичного розвитку або психофізіологічними критеріями, бажано надати тимчасову відстрочку від вступу в школу.

У випадку прийому таких дітей у школу варто звернути особливу увагу на проведення з ними передбачених програмою занять з розвитку шкільно-необхідних функцій (мови і моторики), забезпечити, у разі потреби, спеціальні заняття з логопедом.

Повторне обстеження на визначення "шкільної зрілості" може використовуватись педагогами та психологами протягом першого року навчання в школі для поглибленого вивчення функціональної готовності дітей з метою визначення індивідуальних особливостей засвоєння навчального матеріалу, адаптації до навчання в школі, відповідного коректування навантаження та розробки рекомендацій на канікули. При цьому важливим критерієм успішності навчання та адаптації до школи є позитивна динаміка та досягнення максимальних оцінок при виконанні тестів психофізіологічної та інтелектуальної готовності.

II. ОЦІНКА ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ ГОТОВНОСТІ ДИТИНИ ЗА МЕДИЧНИМИ КРИТЕРІЯМИ

2.1. Рівень біологічного розвитку

Основними медичними критеріями функціональної готовності організму дітей до школи є

- 1) відповідність фізичного розвитку віковим стандартам;
- 2) гармонійність фізичного розвитку;
- 3) відповідність хронологічного віку біологічному.

Оцінка досягнутого рівня досягнутого рівня фізичного розвитку здійснюється за такими основними антропометричними величинами: довжина тіла (см), маса тіла (кг), окружність грудної клітки ОГК (см).

Для оцінки фізичного розвитку дітей шкільного віку використовують спеціальні оціночні таблиці фізичного розвитку (шкали регресії за довжиною тіла) дітей різного віку, які є своєрідним стандартом фізичного розвитку для кожного вікового періоду. Ці таблиці створюються на основі досліджень для кожного регіону. І тому для точної оцінки фізичного розвитку дитини необхідно користуватись такими шкалами регресій, які відповідають району проживання дитини. Якщо для регіону проживання дитини такі таблиці ще не створені, то необхідно користуватись шкалами регресій найближчих регіонів. (Додаток 1)

Шкали регресії забезпечують найточнішу оцінку індивідуального фізичного розвитку, оскільки при цьому враховується корелятивний зв'язок між показниками окремих ознак (зріст, вага, окружність грудної клітки). Проте при користуванні таблицями необхідно пам'ятати, що індивідуальна оцінка фізичного розвитку дитини вимагає обов'язкового обліку, разом з антропометричними ознаками, характеристики розвитку мускулатури і жировідкладення, стану хребта (кіфози, сколіози і т. д.). Тому тільки на підставі комплексу всіх вищезгаданих ознак може бути дана правильна оцінка фізичного розвитку, оскільки у ряді випадків при одних і тих же сигмальних відхиленнях антропометричних ознак оцінка фізичного розвитку може бути різною, залежно від розвитку мускулатури і стану м'язового тонусу.

Оціночні таблиці фізичного розвитку (шкали регресії) побудовані таким чином, що для кожної віково-статевої групи є

декілька варіантів довжини тіла, маси і ОГК відповідно величині сигмальних відхилень від середнього значення, а саме:

- від $M - \sigma$ до $M + \sigma$ — середні;
- від $M + \sigma$ до $M + 2\sigma$ — вище середніх;
- від $M + 2\sigma$ і вище — високі;
- від $M - \sigma$ до $M - 2\sigma$ — нижче середніх;
- від $M - 2\sigma$ і нижче — низькі.

Відповідно кожному значенню довжини тіла стоячи за рівнянням регресії обчислені значення ваги і ОГК в межах від $M - \sigma$ до $M + \sigma$ (межа сигмальних відхилень).

У разі відхилень оцінюваних значень ваги і ОГК від вказаних в таблицях останні оцінюються відповідно до відхилень в ту або іншу сторону, як вище або нижче середніх, наприклад:

1. Хлопчик 6-ти років має зріст 120 см, вага 21,5 кг, ОГК - 54,5 см. Розвиток мускулатури і жирові відкладення — середні, стан здоров'я — без відхилень.

В оцінній таблиці для хлопчиків 6 років в першій графі (довжина тіла) відшукуємо зріст 120 см і знаходимо, що він відноситься до групи середніх величин.

В другій графі (вага) знаходимо, що зросту 120 см відповідають середні величини ваги від 19,88 до 24,40 кг. Отже, фактична вага хлопчика (22,5 кг) знаходиться в межах середніх величин.

В третій графі (ОГК) знаходимо, що зросту 120 см відповідають середні величини кола грудей від 54,63 до 60,81 см. Отже, коло грудей хлопчика (60,5 см) знаходиться в межах середніх величин.

В приведеному прикладі виявилось, що всі антропометричні величини знаходяться в межах середніх величин, значить, фізичний розвиток хлопчика може бути оцінений як середній (без відхилень).

2. Дівчинка 6 років має зріст 127 см, вага 22 кг, ОГК 54 см, мускулатура середня, із зниженим тонусом, жировідкладення недостатні, стан здоров'я без відхилень.

В таблиці для дівчаток 6 років відшукуємо зріст 127 см, який відноситься до групи високих. В графі «маса тіла» знаходимо, що зросту 127 см відповідають середні величини ваги від 22,22 до 27,13 кг. Фактична вага дівчинки (22 кг) менше мінімальної

середньої величини ваги (22,22 кг), отже, вона відноситиметься до величин нижчих за середні.

В графі «ОГК» навпроти зросту 127 см відшукуємо значення середніх величин ОГК, які знаходяться в межах від 56,4 до 61,61 см. Окружність грудної клітки обстеженої дівчинки (54 см) — нижче середнього значення.

В даному випадку виявилось, що дівчинка має зріст вище середнього, вага і ОГК — нижче середнього.

Висновок. Фізичний розвиток дівчинки нижче середнього при підвищеному зрості, тобто, негармонійний.

Оцінка фізичного розвитку знижена за рахунок недостатніх для даного зросту маси тіла і окружності грудної клітки, зниженого тону мускулатури і недостатньою жирівідкладення.

Таким чином, користуючись оцінними таблицями, можна дати оцінку фізичному розвитку кожної дитини, тобто, не тільки визначити відповідність фізичного розвитку віковим стандартам, а й визначити гармонійність його.

Оціночні таблиці фізичного розвитку дітей 5-6-ти річного віку подаються в збірнику „Фізичний розвиток дітей різних регіонів України” під редакцією Сердюка А.М. та Польки Н.С. [9]

Визначення відповідності біологічного віку хронологічному встановлюється за кількістю постійних зубів та приростом довжини тіла за останній рік.

Дітям шестилітнього віку рекомендується тимчасова відстрочка від прийому в школу при відставанні біологічного розвитку від хронологічного (паспортного віку). Це визначається за такими показниками:

1) дисгармонійність фізичного розвитку (невідповідність довжині тіла інших фізіологічних параметрів);

1) при рості нижче середніх (від М-1δ до М-2δ) та низьких (нижче М-2δ) показників за місцевими стандартами фізичного розвитку та прибавка в зрості за останній рік менше 4 см;

3) повна відсутність постійних зубів, що свідчить про відставання в біологічному розвитку.

2.2. Гостра захворюваність або загострення хронічних хвороб за попередній рік

Відстрочка вступу в школу дітей шестилітнього віку на 1 рік рекомендується при виявленні у них під час медичного огляду таких захворювань, перенесених протягом останнього року: інфекційний гепатит; пієлонефрит, дифузний гломерулонефрит; міокардит неревматичний; менінгіт епідемічний, менінгоенцефаліт; туберкульоз; ревматизм в активній фазі; хвороби крові; гострі респіраторні вірусні захворювання 4 і більше разів протягом останнього року.

2.3. Стан здоров'я на момент огляду (наявність хронічних захворювань)

Відстрочка вступу в школу дітей шестилітнього віку на 1 рік рекомендується при виявленні у них під час медичного огляду хронічних захворювань в стадії суб- і декомпенсації:

- вегетосудинна дистонія за гіпотонічним (АТ - 80 мм рт. ст.) або гіпертонічному (АТ - 115 мм рт. ст.) типу;
- вади серця (вроджені або ревматичні);
- хронічний бронхіт, бронхіальна астма, хронічна пневмонія;
- виразкова хвороба шлунка та дванадцятипалої кишки, хронічний гастрит, хронічний гастродуоденіт;
- анемія (при вмісті гемоглобіну в крові 10,7-8,0 г%);
- гіпотрофія піднебінних мигдаликів III ступеня;
- аденоїдні вегетації III ступеня, хронічний аденоїдит;
- хронічний тонзиліт (токсико-алергічна форма);
- ендокринопатія (зоб, цукровий діабет та ін.);
- неврози (неврастенія, істерія, логоневроз та ін.);
- затримка психічного розвитку;
- дитячий церебральний параліч;
- черепно-мозкова травма; перенесена протягом року;
- епілепсія, епілептиформний синдром;
- енурез;
- екзема, нейродерміт (при поширених шкірних змінах);
- міопія з нахилом до прогресування (більше - 2,0 Д).

При інших захворюваннях питання про вступ в школу вирішується комісією в складі завідувача педіатричного відділення із залученням відповідних спеціалістів.

III. ОЦІНКА ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНОГО ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РІВНЯ РОЗВИТКУ ДИТИНИ

3.1. Тест Керна-Ірасека

Даний тест складається з трьох завдань

Перше завдання

Дитині дають чистий листок нелінованого паперу. В правому верхньому куті вказують ім'я, прізвище та вік дитини і дату дослідження. Під робочий листок підкладається лист паперу. Олівець кладеться перед дитиною так, щоб було однаково зручно брати його правою або лівою рукою.

Тест складається з трьох завдань:

- 1) малюнок людини;
- 2) змальовування короткої фрази з трьох слів ("Він їв суп");
- 3) змальовування групи крапок.

Лицьова сторона листка відводиться для виконання першого завдання. До першого завдання дається така інструкція: "Тут (кожному показується де саме) намалюй якого-небудь чоловіка (дядю) так, як умієш". Подальше пояснення, допомога або попередження з приводу помилок або недоліків малюнка забороняється. На будь-який жест або зустрічне питання необхідно відповідати: "Малюй так, як умієш". Дозволяється дитину підбадьорити, якщо вона не може розпочати роботу, таким чином: "Бачиш, як ти гарно почав. Малюй даліше".

На питання, чи можна малювати тютю, необхідно пояснити, що всі діти малюють дядю, тому і він повинен малювати дядю. Якщо дитина почала малювати жіночу фігуру, можна дозволити їй домалювати, а потім попросити, щоб вона поряд намалювала чоловічу фігуру.

Після того, як дитина закінчила малюнок, робочий листок перекидається. Його зворотна сторона ділиться приблизно на половину (це можна зробити завчасно).

Друге завдання

Для виконання другого завдання необхідно приготувати 10 карток (розміром приблизно 7-8 см на 13-14 см), на яких пишеться рукописна фраза „Спи бо час” або „Він їв суп” (вертикальний розмір букв - 1 см, великої - 1,5 см). Картка (додаток 1.) з фразою

перед дитиною ставиться трохи вище робочого листка.

Спи бо час

або

Він їв суп

Рис. 1. Коротка фраза для змальовування

Це завдання формулюється таким чином: "Подивись, тут щось намальовано. Ти ще не вмієш писати, тому поспробуй це намалювати. Гарненько подивись, як це написано і на верхній частині листка намалюй таке „ж”. Якщо хто-небудь з дітей не розрахує довжину рядка і третє слово не буде поміщатись на рядку, необхідно підказати, що його треба написати нижче або вище.

Третє завдання

Картки вказаного вище розміру слід приготувати і для виконання третього завдання (Додаток 2.). На них зображується група крапок з вертикальною та горизонтальною відстанню між крапками - 1 см, діаметр крапки - 2 мм (рис. 2).

Рис. 2. Група точок у вигляді п'ятикутника

Після виконання дитиною другого завдання перша картка в неї забирається, а на її місце ставиться друга (з крапками) таким чином, щоб гострий кут п'ятикутника, утвореного крапками, був спрямований вниз.

До третього завдання дають таку інструкцію: "Тут намальовані крапки. Спробуй сам намалювати такі ж в нижній частині листка (показати де саме)".

Завдання 1 (малюнок людини) (рис. 3):

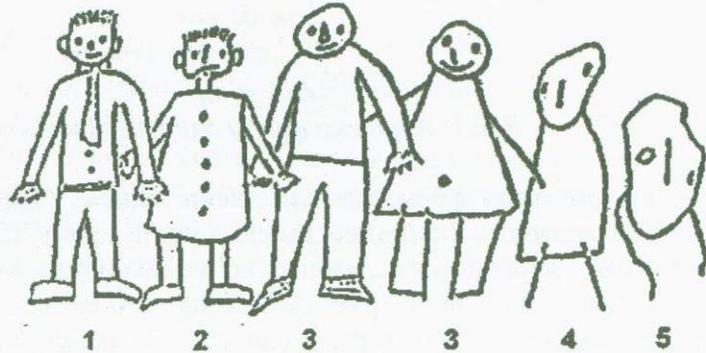

Рис. 3. Оцінка результатів виконання першого завдання

1 бал – в намальованій фігури повинна бути голова, тіло, кінцівки. Голову з тілом з'єднує шия (вона повинна бути не більша, як тіло). На голові повинно бути волосся (може бути шапка або капелюх), вуха; на обличчі очі, ніс, рот. Верхні кінцівки закінчуються рукою з п'ятьма пальцями. Ознаки чоловічі або жіночі.

2 бали – виконання всіх вимог, як при оцінці в 1 бал. Можливі три відсутні частини: шия волосся, один палець руки, проте не повинна бути відсутньою якась частина обличчя.

3 бали – у фігури на малюнку повинна бути голова, тіло, кінцівки. Руки, ноги повинні бути намальовані двома лініями. Немає шиї, вух, волосся, одягу, пальців на руках.

4 бали – примітивний малюнок голови з кінцівками. Кінцівки (достатньо тільки однієї пари) зображені однією лінією.

5 балів - немає ясного зображення тіла та кінцівок. Карлючки.

Завдання 2 (змальовування написаного тексту рис. 4):

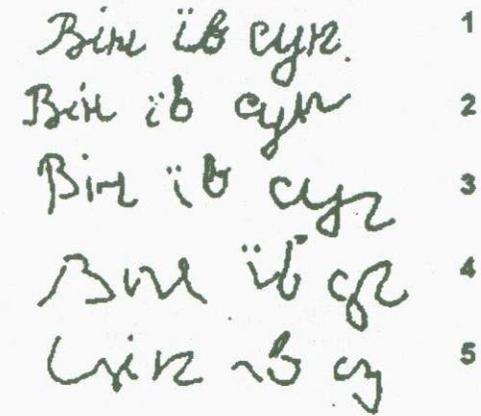

Рис. 4. Оцінка результатів виконання другого завдання.

1 бал - змальовану дитиною фразу можна прочитати. Букви не більше, ніж у 2 рази більші за зразок, утворюють три слова. Рядок відхилений від прямої лінії не більше, ніж на 30°.

2 бали - речення можна прочитати. Букви за величиною близькі до зразка, стрункість - не обов'язкова.

3 бали - букви повинні бути розділені не менше, як на дві групи. Можна прочитати хоча б 4 букви.

4 бал й - із зразком подібні хоча б 2 букви. Вся група має ще видимість письма.

5 балів - карлючки.

Завдання 3. Змальовування групи крапок (рис. 5)

1 бал - точно відтворення зразка. Намальовані крапки, а не кружки. Збережена вертикальна та горизонтальна симетрія фігури. Допускається будь-яке зменшення фігури, збільшення можливе не більше, ніж наполовину.

2 бали - можливе незначне порушення симетрії: 1 крапка може виходити за рамки стовпчика або рядка. Допускається зображення кружків замість крапок.

3 бали - група крапок грубо подібна на зразок. Можливе порушення симетрії всієї фігури. Зберігається подібність до п'ятикутника, повернутого вгору або вниз вершиною. Можлива менша або більша кількість крапок (не менше 7, але не більше 20).

4 бали - крапки розміщені купчасте, їх група може нагадувати будь-яку геометричну фігуру. Величина та кількість крапок не суттєві. Інші зображення, наприклад лінії – не допустимі.

5 балів - карлючки.

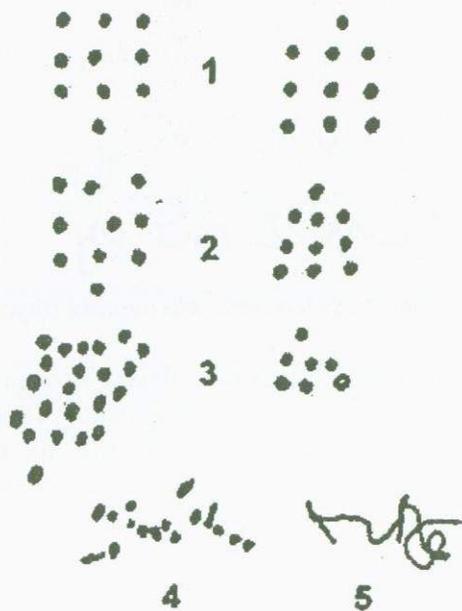

Рис. 5. Оцінка результатів виконання третього завдання

Оцінка результатів

Кожне завдання оцінюється балами від 1 (найліпша оцінка) до 5 (найгірша).

Сума виконання окремих завдань представляє загальний результат дослідження.

Дитина вважається неготовою до шкільного навчання, якщо вона в сумі складає 9 і більше балів.

3.2 Вивчення рівня розвитку аналітико-синтетичних умінь Тести Керна—Ірасека та Д. Векслера (Вербальний варіант)

Ця частина складається із трьох блоків. До них дається спільна інструкція, але відповіді оцінюються дещо по-різному.

Інструкція: Я хочу дізнатись які слова ти знаєш, а які тобі ще треба вивчити.

I блок

Подумай і скажи, як можна назвати одним словом:

1. Черешня, груша, яблуко (правильна відповідь — фрукти).

При будь-якій відповіді дитини, правильній чи неправильній, слід її похвалити і продовжити тестування далі. Жодної допомоги у вигляді навідних питань надавати не слід.

2. Київ, Житомир, Бориспіль (правильна відповідь — міста).

При тестуванні дітей не Київської області Бориспіль слід замінити райцентром тієї області, де живе дитина, але не його рідним містом; для жителів Житомира вибирається інший обласний центр; Київ, навіть при тестуванні киян, залишається.

3. Кішка, собака, кріль (правильна відповідь — тварини або свійські тварини)

Оцінювання: 1 бал за кожен правильну відповідь.

II блок

I. Дитина корови зветься теляткою; а як зветься дитина собачки ...; овечки...?

(Можливий варіант завдання: маленький синочок корови зветься теляткою; а як зветься маленький синочок коня ...; півника...?).

Правильні відповіді — цуценя, ягня; лоша, курча

Оцінювання: Якщо дитина називає обидва слова — 3 бали; одне — 1 бал; не дає відповіді — 0 балів.

III блок

1. Що є спільним між собакою і кішкою?

У разі, коли дитина не дає відповіді або помиляється, їй слід надати допомогу, сказавши: Ну звичайно, і у кішечки і собачки є хвіст, вушка, носик, двоє очей, чотири лапки, вони вкриті хутром, а найголовніше — вони свійські тварини. Після допомоги поставте дитині 0 балів за це завдання і переходьте до наступного.

2. Що є спільним між собакою і куркою? В разі невірної відповіді жодної допомоги більше не надавайте, а переходьте до третього запитання.

3. Що є спільним між ножицями і сковорідкою?

Оцінювання: За узагальнюючу назву: свійські тварини (тварини); живі істоти (істоти); металеві предмети — 2 бали за кожну відповідь. За одну або кілька реальних спільних ознак — 1 бал за кожну відповідь.

Оцінювання всього субтесту

Зараховується сума балів, отриманих за відповіді кожного блоку. Наприклад: I блок — $(1 + 1 + 0) = 2$ бали

II блок — 3 бали

III блок — $(0 + 2 + 1) = 3$ бали

Загальна оцінка субтесту: $2 + 3 + 3 = 8$ балів. Максимально можлива оцінка — 12 балів.

Дитина вважається функціонально готовою до шкільного навчання, якщо загальна сума набраних балів не менше 8-ми.

3.3 Тест Озерецького (вирізування круга)

Дитина одержує картку з тонкого картону або щільного ватману, на якій представлена фігура, показана на рис. 6.

Рис. 6. Зображення фігури для виконання тесту Озерецького

Дитині пояснюють, що їй необхідно вирізати ножицями круг по середній потовщеній (1 мм) лінії - діаметр круга 50 мм.

Роботу слід виконувати правою рукою. Коли дитина дорізала до потовщеної лінії, фіксують час, за який вона виріже круг.

Робота виконується протягом 1 хвилини. За цей час повинно бути вирізано не менше $8/9$ круга. Відхилення від потовщеної лінії дозволяється не більше 2-х разів (перерізається одна із тонких ліній) або один раз (перерізається 2 тонких ліній). Дозволяється 2 спроби.

Тест вважається не виконаним і позначається (-) при збільшенні часу, відведеного на виконання, а також при більшій, ніж вказано вище, кількості помилок.

Оцінка результатів у балах:

1 бал - виконання тесту з першої спроби;

2 бали - виконання тесту з другої спроби;

3 бали - невиконання тесту.

1-2 бали свідчать про високий рівень розвитку моторики, достатній для виконання шкільних вимог і позначаються знаком "плюс" (+).

3 бали вказують на недостатню функціональну готовність до навчання і позначаються знаком "мінус" (-).

3.4. Тест "Якість вимови звуків"

Для визначення якості вимови звуків (чистоти мови) дитині пропонується послідовно вголос перелічити предмети, показані на картинках, у назвах яких зустрічаються звуки, що відносяться до груп:

1) сонорних - Р-твердий і м'який, Л-твердий і м'який;

2) свистячих - С-твердий і м'який, З-твердий і м'який;

3) шиплячих - Ж, Ш, Ч, Щ.

Картинки або малюнки підбираються таким чином, що кожний з перерахованих звуків зустрічався на початку, середині та кінці слова, наприклад:

Рис. 7. Набір картинок із сонорним звуком Р-твердий

Це приблизний набір слів та відповідних картинок. Можна кожне з них замінити на інше, в якому зустрічається необхідна буква, проте принцип підбору слів повинен бути збережений.

При проведенні дослідження фіксуються всі дефекти у вимові звуків в даної дитини. Найявніші дефектів у вимові хоча б одного з досліджуваних звуків вказує на невиконання завдання (позначається знаком "-").

На основі результатів обстеження дитина вважається неготовою до шкільного навчання, якщо вона має дефект у вимові звуків.

Для корекції виявлених відхилень в розвитку шкільно-необхідних функцій рекомендується:

1) вправи для розвитку дрібних м'язів кисті: ліпка, вишивання, малювання, ігрові заняття з конструктором, який складається з дрібних деталей та ін. Ці вправи проводяться вихователем дитячого садка або батьками;

2) заняття для усунення дефектів вимови звуків - проводяться лікарем-логопедом.

ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА

Обстежена дитина вважається функціонально готовою та такою, що досягла відповідного рівня шкільної зрілості, якщо вона немає відставання в біологічному розвитку та медичних протипоказань і досягла певного рівня психофізіологічного розвитку. За психофізіологічними тестами рівню шкільної зрілості відповідає обов'язкове успішне виконання тестів Керна-Ірасека (в першому тесті сума балів за 3 завдання повинна бути менша 9 балів, а в другому не менше 8 балів) та позитивне виконання (+) одного з двох інших тестів (тест Озерецького або чистота вимови звуків).

Набір картинок для виконання тесту „Якість вимови звуків”

Рис. 8. Набір картинок із сонорним звуком Р-м'який

Рис. 9. Набір картинок із сонорним звуком Л-твердий

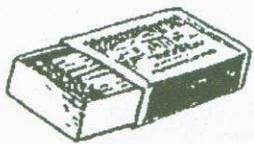

Рис. 10. Набір картинок із сонорним звуком П-м'який

Рис. 11. Набір картинок із свистячим звуком С-твердий

сірники

осінь

рись

Рис. 12. Набір картинок із свистячим звуком С-м'який

засць

коза

гарбуз

Рис. 13. Набір картинок із свистячим звуком З-твердий

зірка

дзьоб

колодязь

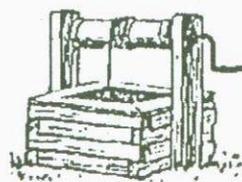

Рис. 14. Набір картинок із свистячим звуком З-м'який

жирфа

їжак

їж

Рис. 15. Набір картинок із шиплячим звуком Ж

шапка

миша

душ

Рис. 16. Набір картинок із шиплячим звуком Ш

чайник

качка

м'яч

Рис. 17. Набір картинок із шиплячим звуком Ч

шука

ящик

плащ

Рис. 18. Набір картинок із шиплячим звуком Щ

IV. ОЦІНКА РОЗВИТКУ ЗНАЧИМИХ ДЛЯ ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ УМІНЬ ТА НАВИЧОК

4.1. Вивчення рівня розвитку механічної пам'яті Запам'ятовування цифрових рядів (Завдання із тесту Д. Векслера)

Субтест складається з двох блоків: запам'ятовування цифр у прямому порядку; запам'ятовування цифр у зворотному порядку.

ЩО МИ ХОЧЕМО ДІЗНАТИСЯ

В першому класі велике навантаження падає на пам'ять дитини і в першу чергу на оперативну механічну пам'ять. Саме її об'єм ми і визначатимемо.

I блок

Повторення цифр у прямому порядку

Інструкція: Зверніться до дитини: „Я зараз назву ряд цифр. Слухай уважно і, коли я закінчу, повтори їх за мною в тому ж порядку”. Цифри промовляються зі швидкістю одна за секунду. Починайте із трицифрового ряду.

Якщо дитина правильно повторила цей ряд, вона отримує плюс і переходить до запам'ятовування наступного ряду.

Якщо ж з першої спроби вона із завданням не справляється, їй надається друга спроба. Для цього використовується дубль-ряд (тобто така ж кількість, але інших цифр).

Якщо дитина помилилась, повторюючи дубль-ряд то слід переходити до другої частини – запам'ятовування цифр у зворотному порядку

Кількість елементів у ряду	Основні ряди	Дубль-ряди
3	2 3 6	6 1 2
4	5 1 2 3	6 1 5 8
5	9 4 6 1 7	5 2 1 8 6
6	4 0 3 1 6 9	7 9 6 4 8 3
7	3 4 9 5 1 7 2	9 8 5 2 1 6 3

Вибір цифр основних і дубль-рядів довільний, тому при потребі їх можна змінювати. Основне в тесті, щоб дитина точно

могла повторити певну кількість цифр у певному порядку)

II блок

Повторення цифр у зворотному порядку

Інструкція: Зверніться до дитини: „Тепер я назву нові цифри, але на цей раз ти маєш повторити їх з кінця, тобто назвати їх у зворотному порядку. Наприклад, якщо я скажу 9, 5, то як треба повторити?” Якщо дитина зрозуміла інструкцію і правильно повторила цифри, переходьте до наступного ряду. Якщо ж ні, можна вдатися до образного підказування. Покладіть перед дитиною ручку і олівець, доторкаючись до предметів, назвіть їх — ручка, олівець. Поясніть, що ви перерахували предмети у прямому порядку, а зараз ви доторкнетесь до предметів у зворотному порядку і запропонуєте дитині їх назвати. Тільки переконавшись, що дитина розуміє, що означає перерахувати у зворотному порядку, можна переходити до тестування. Порядок проведення тестування такий самий, як і при роботі з прямим порядком цифр.

Кількість елементів у ряду	Основні ряди	Дубль-ряди
2	2 3	6 1
3	4 1 3	6 1 5
4	5 6 9 7	5 2 1 8
5	8 1 6 5 4	7 9 6 4 8
6	3 5 1 9 7 4	9 8 5 2 1 6

Оцінювання:

Сумується кількість елементів останніх правильно названих рядів у прямому і зворотному порядку. Наприклад, якщо в прямому порядку дитина без жодних помилок назвала 3-, 4-, 5-елементні ряди, а в зворотному 2-, 3-, 4-елементні ряди, то її підсумкова оцінка буде $9=(5+4)$.

Максимально можлива оцінка — 12 балів.

4.2. Вивчення рівня розвитку графічних умінь

Продовження орнаменту

(Модифікація "Графічного диктанту" Д. Б. Ельконіна)

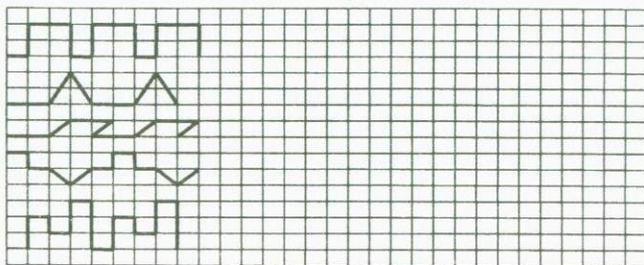
ЩО МИ ХОЧЕМО ДІЗНАТИСЯ

Назва тесту говорить сама за себе. З його допомогою ми спробуємо передбачити наскільки легко дитина навчиться красиво писати.

ІНСТРУКЦІЯ

Ми продовжуємо гратись в школу. Всі ви знаєте, що учні у школі багато пишуть, читають, малюють. І от ми зараз спробуємо, як справжні школярі, закінчити візерунки, початок яких зображено у вас на листочках. Всі ви бачили візерунки, їх ще називають "орнаменти", "мережива", "узори". Головна їх ознака у тім, що їхні окремі частинки, елементи повторюються.

Покажіть дітям малюнки простих орнаментів.

А тепер поставте ручку на початок першого орнаменту, наведіть його і продовжте до кінця рядочка. Закінчивши перший візерунок, перейдіть до виконання другого і т. д.

Більше жодних роз'яснень дітям не давайте. Відведіть на виконання 15 хвилин.

Оцінювання

Зараховується стільки балів, скільки дитина правильно, без помилок продовжить орнаментів. Уже одне порушення послідовності передачі елементів орнаменту або зміна в їх розмірах виключає орнамент, в якому допущена помилка, із підсумкової суми балів. Невелике заокруглення кутів, незначна нерівність прямих ліній, перерваність ліній, що сталася внаслідок відриву ручки від паперу до помилок не належить (див. зразки, зараховані візерунки позначені хрестиком).

Максимально можлива оцінка — 5 балів.

4.3. Вивчення рівня розвитку арифметичних умінь

(Тести В. Тарасун)

ЩО МИ ХОЧЕМО ДІЗНАТИСЯ

Для того щоб успішно оволодівати елементарними математичними знаннями дитина повинна уміти сприймати і розрізняти числа, утримувати в пам'яті та відтворювати цифрові ряди і цифрові відносини, уміти самостійно встановлювати закономірності в цифрових рядах і визначати місцеположення числа в даному ряду.

Інструкція: Покладіть перед дитиною першу картку з такою послідовністю цифр:

1, 2, 3,...

10, 9, 8,...

1, 3, 5,...

1, 3, 6,...

Попросіть прочитати цифри і назвати наступні 3 в кожному рядку. Правильні відповіді:

1. ...4, 5, 6.

2. ...7, 6, 5.

3. ...7, 9, 11.

4. ...10, 15, 21.

У ході роботи не можна ставити жодних навідних запитань або надавати у випадку невірної відповіді другу спробу. Однак, коли дитина виявляє підвищену імпульсивність перед виконанням четвертого завдання, можна доповнити інструкцію такими словами: "Не поспішай, щоб не помилитись, подумай перед тим, як відповісти".

При будь-якій відповіді похваліть дитину і перейдіть до наступного завдання.

Покладіть перед дитиною першу картку і скажіть: "Бачиш, тут написані цифри 3—5, а між ними стоїть рисочка. Це означає, що тут пропущено одне або кілька чисел. Подумай і назви це число або числа". Жодних додаткових інструкцій давати не можна. Після того, як дитина назве число (правильно чи неправильно), їй дається наступна картка і т. д.

3—5
4—2
0—3
19—21
16—14
9—5

Оцінювання:

При виконанні завдання продовження рядів: 4 правильно виконаних завдання — 2 бали. 3 правильно виконаних завдання — 1 бал. 0—2 правильно виконаних завдання — 0 балів. При виконанні завдання доповнення рядів: 6 правильно виконаних завдань — 2 бали. 4—5 правильно виконаних завдань — 1 бал. 0—3 правильно виконаних завдань — 0 балів. Загальна оцінка субтесту дорівнює сумі балів, одержаних за продовження і доповнення рядів.

Максимально можлива оцінка — 4 бали.

4.4. Вивчення вміння встановлювати логічну послідовність подій

(Тест Д. Векслера)

ЩО МИ ХОЧЕМО ДІЗНАТИСЯ

З'ясовується здатність дитини до відтворення окремих подій чи фрагментів дійсності, надання їм логічної цілісності, а також її спроможність всебічно розуміти ситуації та передбачати події.

Інструкція: Зверніться до дитини: "Жив був художник, який завжди щось плував. Одного разу доручили йому намалювати ілюстрації (картинки) до трьох оповідань. Він їх намалював, а потім забув, що було спочатку, що було потім і чим ці всі історії закінчились. Допоможи художникові розкласти, малюнки правильно."

Розкладіть картки і завдання перед дитиною відповідно до номерів, надрукованих на звороті. (Див. додаток 1-3) Там же надруковані і кодуєчі букви, що визначають правильну послідовність розміщення малюнків. На кожне завдання відводиться певний час. Якщо дитина справляється з роботою швидше, їй надаються додаткові бали.

Відрахунок часу починається з того моменту, як остання

картка ляже перед дитиною. Якщо картки розкладені невірною, а час ще не закінчився, можна запропонувати дитині перевірити, чи правильно вона їх розклала.

Після закінчення відведеного на завдання часу дитину (при будь-якому виконанні — правильному чи неправильному) слід похвалити і перейти до наступного завдання.

Для отримання загальної оцінки бали за кожне із трьох завдань сумуються. Наприклад: за перше — 1 бал, за друге — 0, за третє — 2 бали.

Загальна сума: $1+0+2=3$ бали.

Максимально можлива оцінка — 6 балів.

За кожне завдання оцінка виставляється у відповідності з таблицею.

Таблиця оцінювання

№ п/п	Завдання	Ліміт часу	Правильна послідовність малюнків	Бали
1	Пожежа	до 45"	ЗОЛА	до 15" — 2 бали 16"—45" — 1 бал > 45" — 0 балів
2	Фермер	до 45"	КРІТ або ІКРТ	до 15" — 2 бали 16"—45" — 1 бал > 45" — 0 балів
3	Садівник	до 75"	ВУДИТЬ або ВДУИТЬ	до 30" — 2 бали 31"—75" — 1 бал > 75" — 0 балів

4.5. Вивчення рівня розвитку аналітико-синтетичних умінь (Невербальний варіант)

Прогресивні матриці Равена

ЩО МИ ХОЧЕМО ДІЗНАТИСЯ

Для успішного навчання дитині необхідний достатній розвиток умінь роботи елементарні умовиводи, розмірковувати. В основі цього вміння лежить здатність на основі аналізу зв'язків між предметами та явищами приходити до правильних висновків.

Одні діти (їх у цьому віці більшість) краще думають образами, інші — словами, тому аналітико-синтетичні умінь

вивчатимуться двічі — на першому, фронтальному етапі і другому, індивідуальному.

ІНСТРУКЦІЯ

Роздайте дітям заздалегідь підписані бланки та малюнки тестових завдань (зразки бланків та малюнки тестових завдань (які, по можливості, доцільно збільшити), вміщені в розділі "Додаток 5"). Надайте їм змогу розглянути матеріал, а потім запропонуйте погратись в школу, уявити себе учнями, що прийшли на урок і вчитель дає їм різні завдання

Дорогі діти, пройде ще зовсім небагато часу і ви станете школярами. Давайте уявимо собі цей день і пограсмось в школу. Я буду вчителем, а ви — учнями. І першим вашим завданням стане пошук вирізаного із килима шматочка.

Погляньте на малюнки, що вам роздані і знайдіть ось такий.

Покажіть дітям у збільшеному вигляді тренувальну задачу 1.
Бачите, тут намальовано килим із якого вирізали шматочок.

Обведіть указкою килим і вкажіть місце із якого вирізали шматочок.

Цей шматочок є серед розміщених унизу. Нам треба його знайти.

Вкажіть указкою кожний із шести можливих варіантів відповіді

Як же ми будемо шукати?

Подивіться, на килимі є певний візерунок (орнамент) — ніби стіни, між якими падають крапельки дощу. Пошукаємо такий же самий візерунок на шматочках для вибору.

Глянемо, чи підходить нам шматочок під номером 1. Ні, бо тут падає один ряд крапельок, а не два, як на килимі.

Тоді може шматочок 4? Тут між стінами падає по два ряди крапельок.

Зупиніться і дайте змогу дітям висловити свої міркування. Якщо вони будуть хибні, продовжіть свої пояснення.

Придивіться уважніше, якщо цей шматочок прикласти до нашого килима, то візерунок буде зруйновано, адже лінії йтимуть не зверху вниз, а зліва направо. То який же шматочок треба

вставити на пропущене місце? Покладіть на нього пальчик.

Пройдіться між рядами, похваліть (на вушко) тих, хто показує правильно і допоможіть знайти шматочок тим, хто вказує невірно.

Перейдіть до тренувального малюнка 2

Діти, тепер гляньте на цей килим.

Покажіть дітям тренувальну задачу 2 на такому ж листі як у них. Доторкніться пальцем до килима, але не обводьте його

Покладіть пальчик на той шматочок, який слід вставити на пусте місце, щоб у нас вийшов красивий візерунок на килимі.

Пройдіться між рядами, допомагаючи тим, хто помилився. Після того як ви переконаєтесь, що всі діти успішно виконали тренувальне завдання, зверніть їхню увагу на те, що кожна задача мала свій номер — 1, 2, а відповіді — 1, 2, 3, 4, 5, 6

Діти, розкрийте свої бланки.

Покажіть дітям як це слід зробити

У вас написані по два ряди цифр. Одні з них написані жирним шрифтом — це номери задач.

Проведіть пальцем по номерах задач бланка-зразка.

Через тире написані номери відповідей. Подивіться ось номер нашої тренувальної задачі 1, а ось номери відповідей.

Покажіть пальцем номер тренувальної задачі і номери відповідей

Ми уже знаємо, що у тренувальній задачі 1 слід вставити шматочок під номером 3. Цей номер 3 ви повинні обвести кружечком. Подивіться як я це зроблю на дошці і зробіть так же у себе на бланках.

Намалюйте на дошці 1-й і 2-й рядочок тренувальної частини завдання й обведіть кружечком правильну відповідь

1 — 1, 2, **3**, 5, 6

2 — 1, 2, 3, 4, 5, 6

Перевірте, як виконали цю роботу діти.

Подивіться на тренувальне завдання 2 і відмітьте правильну відповідь на бланках.

Пройдіться між рядами, допомагаючи тим у кого виникли якісь ускладнення

Тепер, коли ви всі зрозуміли завдання та навчилися

відмічати правильні відповіді ми перейдемо до головної частини роботи — самостійного пошуку вирізаних шматочків. Головне у цій роботі — не помилитись і обвести кружечком номер саме того шматочка, якого не вистачає килимові. Якщо якийсь завдання виявиться заважким, слід його пропустити і йти далі. Якщо залишиться вільний час, можна буде знову до нього повернутись і ще подумати. При виконанні роботи треба бути дуже уважним, щоб номери завдань які виконуються на бланку і в книжці, співпадали.

Розпочнеться гра після слова "старт".

Підніміть руку вгору і почніть відлік: 3, 2, 1 — старт. Почали.

Поки діти виконують завдання, слідкуйте за тим, щоб вони не плутали рядочки. При цьому їм можна дозволити користуватися лінійкою. Під час виконання будь-яке підказування, хай навіть у формі навідних запитань, недопустиме.

Через 30 хвилин робота закінчується. Зберіть книжки, при цьому дозвольте дітям закінчити виконання тієї задачі, над якою вони думали в той момент, коли час вийшов. Заспокойте тих, хто виконав мало задач, поясніть, що головне не кількість, а якість. Обов'язково похваліть тих, хто почуває себе непевно. Підтримайте добрим словом розгублених. Нагадайте, що це була лише гра, і попередьте, що наступне завдання буде більш схоже на шкільне.

Оцінювання

Таблиця правильних відповідей

№ завдання	Правильний варіант відповіді	№ завдання	Правильний варіант відповіді
1	4	16	5
2	1	17	7
3	6	18	1
4	6	19	3
5	1	12	3
6	5	21	8
7	2	22	5
8	1	23	1
9	1	24	5
10	5	25	7

11	4	26	8
12	4	27	1
13	8	28	2
14	3	29	1
15	7	30	3

Зараховується сума правильних відповідей. Якщо дитина обвела потрібний номер у 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 15, 21, 22, 26, 29 задачі, вона отримає 14 балів.

Максимально можлива оцінка — 30 балів.

Обробка результатів

Отримані в результаті тестування бали з окремих субтестів є "сирі" необроблені, самі по собі вони не несуть достатньої інформації. Щоб визначити ступінь готовності дитини до шкільного навчання, "сирі" бали за таблицею переводяться в рівні сформованості окремих умінь.

Таблиця переводу "сирих" балів в оцінки рівнів розвитку

Рівень	Аналітико-синтетичні вміння (невербальні)	Графічні вміння	Аналітико-синтетичні вміння (вербальні)	Арифметичні вміння	Механічна пам'ять	Уміння встановлювати логічну послідовність подій
1	25-30	5	11-12	4	11-12	6
2	19-24	4	9-10	3	9-10	4-5
3	13-18	3	7-8	2	7-8	3
4	7-12	2	4-6	1	5-6	2
5	0-6	0-1	0-3	0	0-4	0-1

Як це робиться? Наприклад, Оленка С. отримала такі підсумкові бали:

1. Аналітико-синтетичні вміння (невербальний варіант) 19

2. Графічні вміння	3
3. Аналітико-синтетичні вміння (вербальний варіант)	10
4. Арифметичні вміння	4
5. Механічна пам'ять	9
6. Уміння встановлювати логічну послідовність подій	6

Співвідносимо ці результати із таблицею перевodu "сирих" балів в оцінки рівнів і отримуємо такі показники:

Тест	Рівень
1. Аналітико-синтетичні вміння (невербальний варіант)	2
2. Графічні вміння	3
3. Арифметичні вміння	1
4. Механічна пам'ять	2
5. Уміння встановлювати логічну послідовність подій	1

Тепер можна визначити наскільки дитина готова почати навчання. 1—2 рівень свідчать про достатній розвиток того чи іншого вміння. 3—4 — про необхідність додаткового тренінгу, спеціальної корекційної роботи, яку можуть здійснити самі батьки. 5-й рівень потребує додаткового вивчення. Батьки повинні проконсультуватись із шкільним або районним психологом, а у разі потреби — із відповідним спеціалістом — логопедом, невропатологом, окулістом, отоларингологом, психоневрологом, психотерапевтом, а то й із звичайним дитячим терапевтом.

Без відповідної консультації спеціаліста 5-й рівень, а без потрібних знань батьків і 4-й, виключно домашніми зусиллями виправити важко.

УВАГА: Пам'ятайте, що даний набір тестів розрахований тільки на дітей переддошкільного віку, які почнуть навчатись у трирічній початковій школі. Тобто отримані рівні стосуються вікового інтервалу від 6 років і 5 місяців до 7 років 5 місяців.

Для інших вікових груп вони є менш достовірними.

ЛІТЕРАТУРА

1. . Гігієнічні проблеми виховання дітей шестирічного віку / Полька Н.С., Сисоєнко Н.В., Джурина С.М., Свиридова О.О. // Гігієнічні проблеми реформи освіти в Україні; Мат. науково-практичної конференції (9-10 вересня 2004 р), м. Київ.- 2004р.- С.18-19.

2. Антропова М.В. Адаптация первоклассников к учебной деятельности в зависимости от возраста, „школьной зрелости” и режима обучения // Труды 11-го Междунар. симп. школьной и университетской гигиены и медицины. – М., 1978. – С. 58 – 60.

3. Влияние учебного процесса на детей при обучении их с 6 лет / Э.Ю. Гринене, Э.И. Марачинскене, Д.И. Лидишене, К.А. Яучелавичу // Гигиена и санитария. – 1985. - №1. – С. 30 – 33.

4. Гігієнічні проблеми збереження здоров'я дітей в сучасних умовах реформування освіти в Україні / А.М. Сердюк, Н.С. Полька, Г.М. Єременко та ін. // Гігієна населених місць: Збірник наукових праць. – Київ, 2004. – Вип. 43. – С. 402 – 406.

5. Громбах С.М. Роль школы в формировании психического здоровья учащихся // Школа и психическое здоровье учащихся: Сб.статей. – М., 1988. - С. 7 – 32.

6. Єременко Г.Н., Гозак С.В. Фізіолого-гігієнічні основи шкільного навчання шестирічних дітей в умовах переходу до 12-річного терміну навчання у загальноосвітніх навчальних закладах України // Здоров'я школярів на межі тисячоліть: Матер. наук.-практ. конф. – Харків, 2000. – С. 33 – 35.

7. Кочерова О.Ю. Состояние психического здоровья школьников в период адаптации к школе // Проблемы адаптации детского и взрослого организма в норме и патологии. – М., 1990. – С. 88 – 91.

8. Кравцов Г.Г., Кравцова Е.Е. Шестилетний ребенок. Психологическая готовность к школе. – М.: Педагогика, 1987. – 48 с.

9. Сердюк А.М., Полька Н.С. Фізичний розвиток дітей різних регіонів України. Випуск 2. Міські дошкільники / Інститут гігієни та медичної екології ім. О.М.Марзєєва АМН України. – Київ 2003 р.

10. Сисоєнко Н.В. Адаптація младших школьников к учебной нагрузке в школах разного типа в условиях реформирования образования в Украине. Здоровье, обучение, воспитание детей и молодежи в XXI веке: Матер. Межд. Конгресса. (12-14 мая 2004г.). - М., 2004 - ч. III. - С. 190-192.

11. Сисоєнко Н.В. Медико-гігієнічні проблеми збереження здоров'я дітей. // „Шестирічки в школі”. Збірник статей/ Упоряд. Т. Бишова, О. Кондратюк. - К.: 2004. - С. 35-37.

12. Сисоєнко Н.В. Стан здоров'я та особливості адаптації організму дітей різного віку до умов навчально-виховного середовища в загальноосвітніх закладах нового типу // Гігієна населених місць: Збірник наукових праць. - Київ, 2002. - Вип. 39. - С. 270 - 274.

13. Степанова М.Н., Куинджи Н.Н., Ильин А.Г. Гигиенические проблемы реформирования школьного образования // Гигиена и санитария. - 2000. - №1. - С. 40 - 44.

14. Цукерман Г.А. Младший школьный возраст как особый период жизни ребенка // Психическое развитие младших школьников. - М, 1990. - С. 3 - 28.

Додаток 1

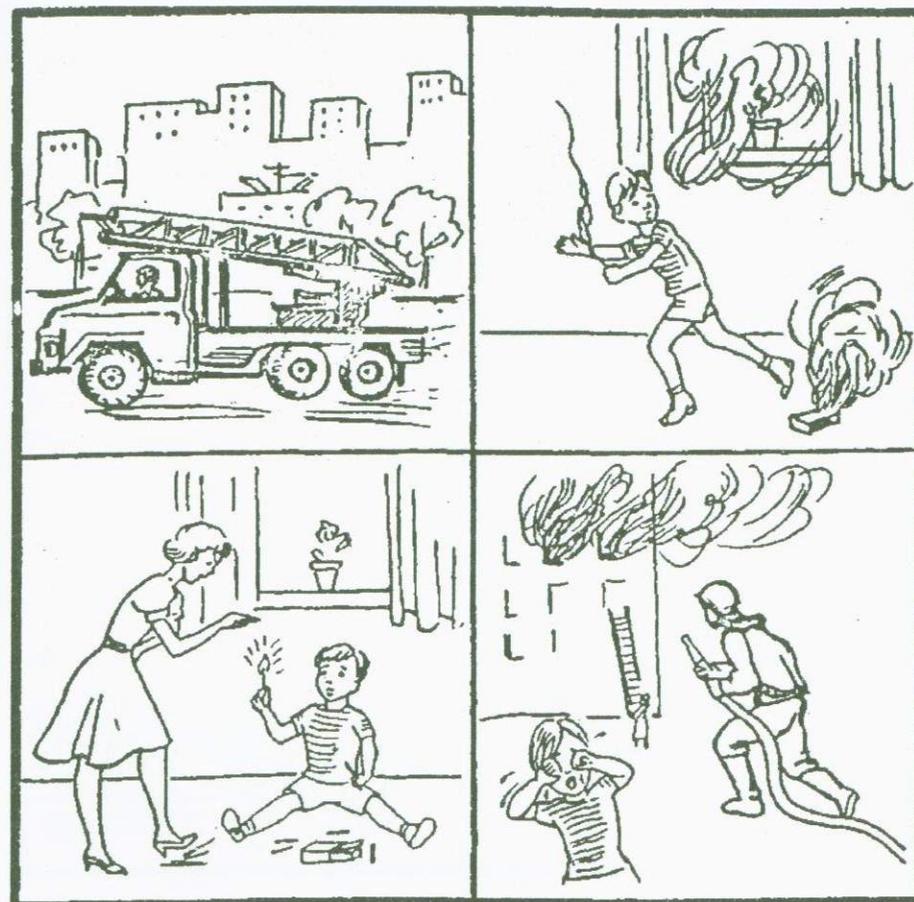
Оціночні таблиці фізичного розвитку дітей дошкільного віку хлопчики 6 років (м. Київ)

Межі сигмальних відхилень	Довжина тіла, см	Маса тіла, кг			Окружність грудної клітки, см		
		$M - \sigma_R$	M	$M + \sigma_R$	$M - \sigma_R$	M	$M + \sigma_R$
Високі (від $M + 2\sigma$ і вище)	130	23,85	27,24	30,62	56,01	57,40	58,79
	129	23,43	26,81	30,19	55,84	57,23	58,61
	128	23,01	26,39	29,77	55,66	57,05	58,44
Вище середніх (від $M + 1\sigma$ до $M + 2\sigma$)	127	22,59	25,97	29,35	55,49	56,88	58,27
	126	22,16	215,54	28,92	55,32	56,71	60,09
	125	21,74	25,12	28,50	55,15	56,54	57,93
	124	21,32	24,70	28,08	54,98	56,37	57,76
	123	20,89	24,28	27,66	54,81	56,19	57,58
Середні величини (від $M - 1\sigma$ до $M + 1\sigma$)	122	20,47	23,85	27,23	54,63	56,02	57,41
	121	20,05	23,43	26,81	54,46	55,85	57,24
	120	19,63	23,01	26,39	54,29	55,68	57,07
	119	19,20	22,58	25,96	54,12	55,51	56,90
	118	18,78	22,16	25,54	53,95	55,34	56,73
	117	18,36	21,74	25,12	53,78	55,16	56,55
	116	17,93	21,31	24,70	53,60	54,99	56,38
	115	17,51	20,89	24,27	53,43	54,82	56,21
	114	17,09	20,47	23,85	53,26	54,65	56,04
Нижче середніх (від $M - 1\sigma$ до $M - 2\sigma$)	113	16,66	20,05	23,43	53,09	54,48	55,87
	112	16,24	19,62	23,00	52,92	54,31	55,70
	111	15,82	19,20	22,58	52,74	54,13	55,52
	110	15,40	18,78	22,16	52,57	53,96	55,35
	109	14,97	18,35	21,73	52,40	53,79	55,18
	108	14,55	17,93	21,31	52,23	53,62	55,01
Низькі (від $M - 2\sigma$ і нижче)	107	14,13	17,51	20,89	52,06	53,45	54,84
	106	13,70	17,08	20,47	51,89	53,28	54,67
	105	13,28	16,66	20,04	51,71	53,10	54,49
	104	12,86	16,24	19,62	51,54	52,93	54,32
	103	12,44	15,82	19,20	51,37	52,76	54,15
102	12,01	15,39	18,77	51,20	52,59	53,98	
Довжина тіла $M = 97,18$		Маса тіла $M = 15,04$			ОГК $M = 55,26$		
$\sigma = 4,69$		$\sigma_R = 1,39$			$\sigma_R = 1,02$		
$y = -9,80 + 0,25 \cdot x$		$y = 35,46 + 0,17 \cdot x$			$y = 25,84 + 0,29 \cdot x$		

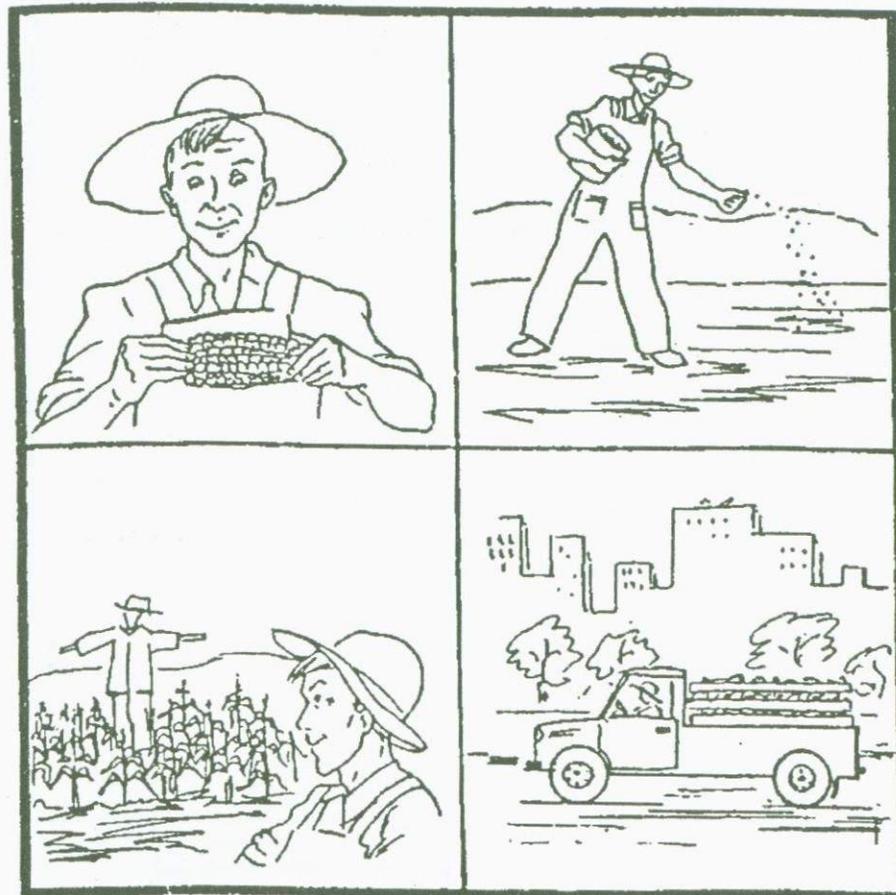
Оціночні таблиці фізичного розвитку дітей дошкільного віку
дівчатка 6 років (м. Київ)

Межі сигмальних відхилень	Довжина тіла, см	Маса тіла, кг			Окружність грудної клітки, см		
		$M - \sigma_R$	M	$M + \sigma_R$	$M - \sigma_R$	M	$M + \sigma_R$
Високі (від $M + 2\sigma$ і вище)	135	25,38	28,83	32,28	56,31	57,83	59,34
	134	24,95	28,40	31,84	56,14	57,65	59,17
	133	24,52	27,96	31,41	55,96	57,48	58,99
	132	24,08	27,53	30,98	55,79	57,30	58,81
	131	23,65	27,10	30,54	55,61	57,12	58,64
	130	23,22	26,66	30,11	55,44	56,95	58,46
	129	22,78	26,23	29,68	55,26	56,77	58,29
Вище середніх (від $M + 1\sigma$ до $M + 2\sigma$)	128	22,35	25,80	29,24	55,08	56,60	58,11
	127	21,91	25,36	28,81	54,91	56,42	57,93
	126	21,48	24,93	28,38	54,73	56,24	57,76
	125	21,05	24,50	27,94	54,56	56,07	57,58
	124	20,61	24,06	27,51	54,38	55,89	57,41
	123	20,18	23,63	27,08	54,20	55,72	57,23
Середні величини (від $M - 1\sigma$ до $M + 1\sigma$)	122	19,75	23,20	26,64	54,03	55,54	57,05
	121	19,31	22,76	26,21	53,85	55,37	56,88
	120	18,88	22,33	25,78	53,68	55,19	56,70
	119	18,45	21,90	25,34	53,50	55,01	56,53
	118	18,01	21,46	24,91	53,32	54,84	56,35
	117	17,58	21,03	24,48	53,15	54,66	56,17
	116	17,15	20,60	24,04	52,97	54,49	56,00
	115	16,71	20,16	23,61	52,80	54,31	55,82
	114	16,28	19,73	23,18	52,62	54,13	55,65
	113	15,85	19,30	22,74	52,44	53,96	55,47
Нижче середніх (від $M - 1\sigma$ до $M - 2\sigma$)	112	15,41	18,86	22,31	52,27	53,78	55,30
	111	14,98	18,43	21,88	52,09	53,61	55,12
	110	14,55	18,00	21,44	51,92	53,43	54,94
	109	14,11	17,56	21,01	51,74	53,25	54,77
	108	13,68	17,13	20,58	51,57	53,08	54,59
	107	13,25	16,70	20,14	51,39	52,90	54,42
	106	12,81	16,26	19,71	51,21	52,73	54,24
Низькі (від $M - 2\sigma$ і нижче)	105	12,38	15,83	19,28	51,04	52,55	54,06
	104	11,95	15,40	18,84	50,86	52,38	53,89
	103	11,51	14,96	18,41	50,69	52,20	53,71
	102	11,08	14,53	17,98	50,51	52,02	53,54
	101	10,65	14,10	17,54	50,33	51,85	53,36
	100	10,21	13,66	17,11	50,16	51,67	53,18
	99	9,78	13,23	16,68	49,98	51,50	53,01
	98	9,35	12,80	16,24	49,81	51,32	52,83
	Довжина тіла $M = 97,18$		Маса тіла $M = 15,04$		ОГК $M = 54,72$		
	$\sigma = 4,69$		$\sigma_R = 1,39$		$\sigma_R = 1,08$		
$y = -9,80 + 0,25 \cdot x$		$y = 35,46 + 0,17 \cdot x$		$y = 13,88 + 0,39 \cdot x$			

Додаток 2.

О 1 Л 3

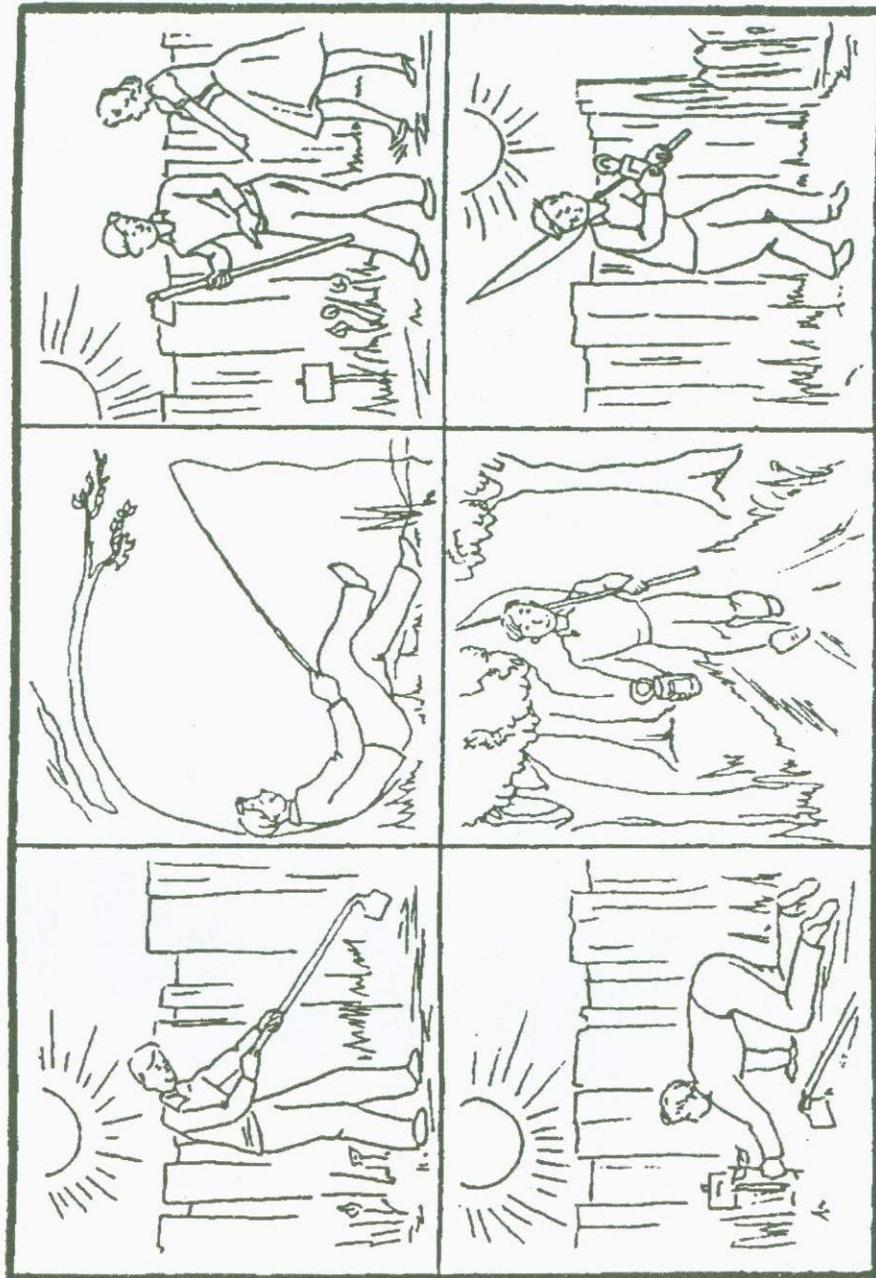

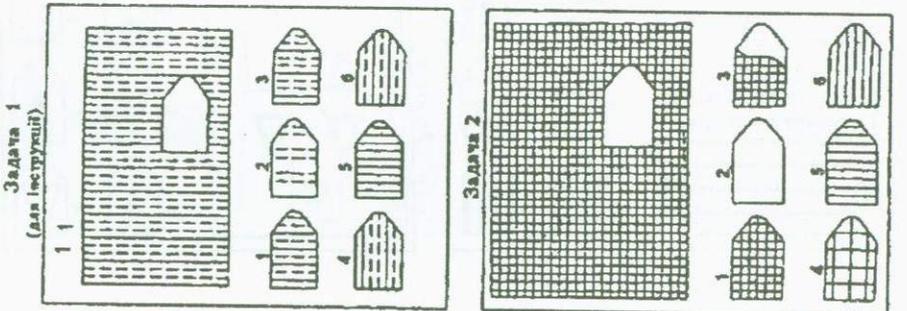
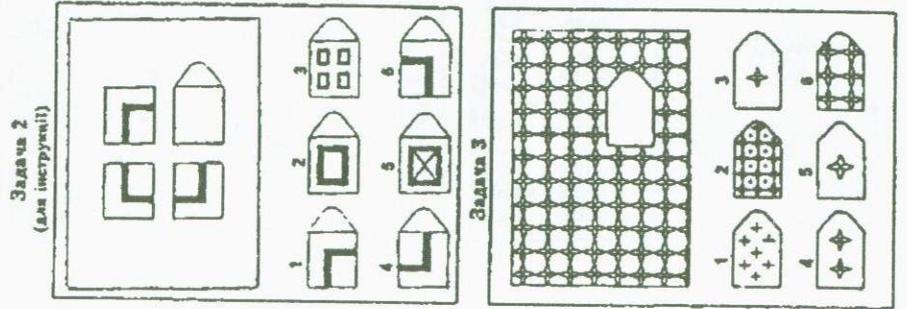
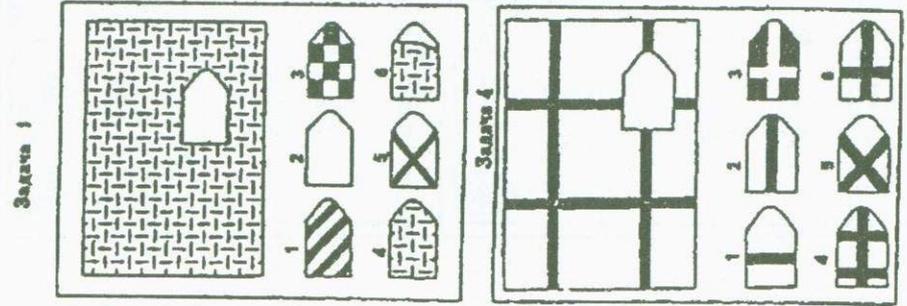
А 2 3 4

К 3 I 4

Т 1 Р 2

Додаток 4.

И

2

Т

6

Д

4

В

3

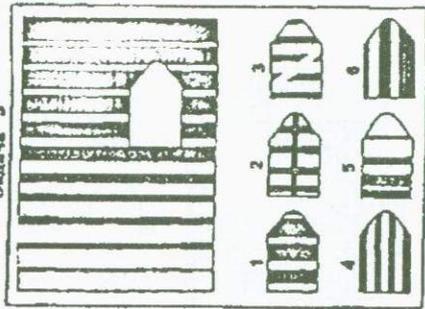
Ь

5

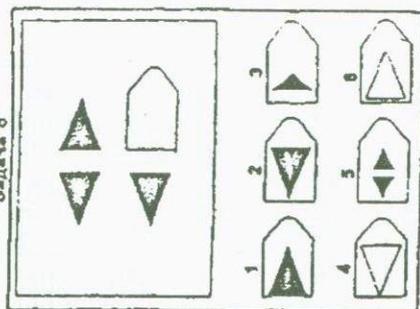
У

1

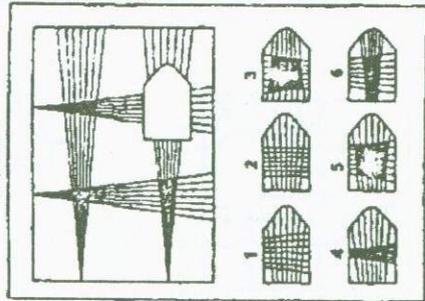
Задача 5

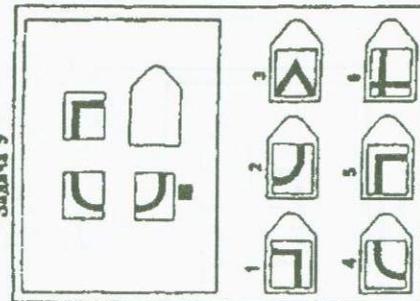
Задача 8

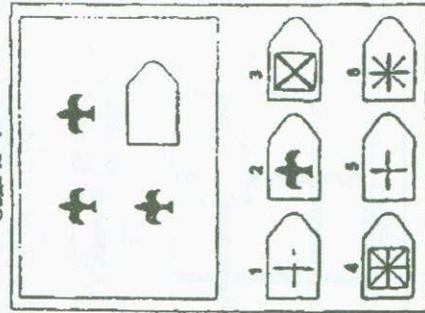
Задача 6

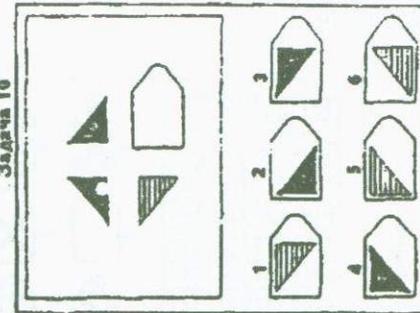
Задача 9

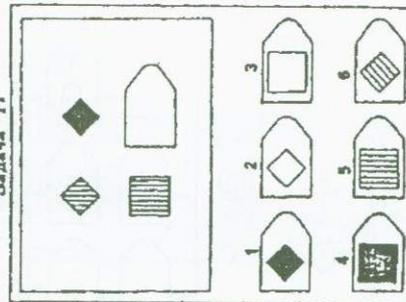
Задача 7

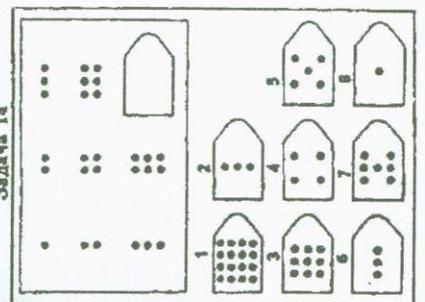
Задача 10

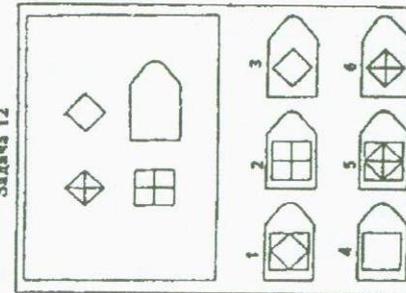
Задача 11

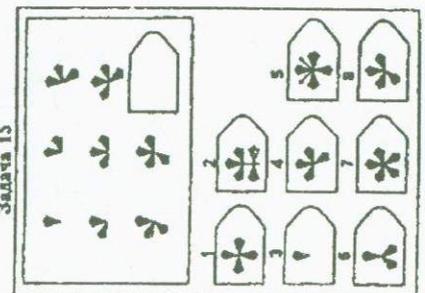
Задача 14

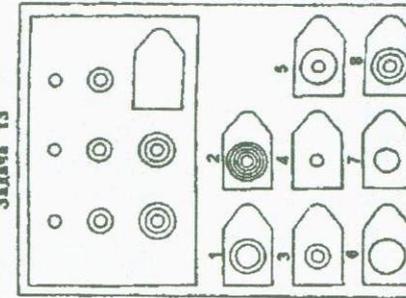
Задача 12

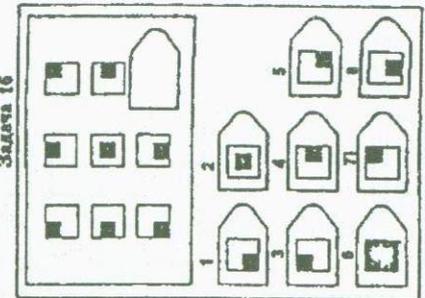
Задача 15

Задача 13

Задача 16

Задача 17

Задача 18

Задача 19

Задача 20

Задача 21

Задача 22

Задача 23

Задача 24

Задача 25

Задача 26

Задача 27

Задача 28

Методичне видання

СИСОЄНКО Надія Василівна
СЕРИХ Людмила Володимирівна

**МЕТОДИКА ВИЗНАЧЕННЯ
ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ ГОТОВНОСТІ ДІТЕЙ
ДО НАВЧАННЯ В ШКОЛІ**

За редакцією Н.В. Сисоєнко

Комп'ютерний набір та верстка Ю.В. Терещенко

Підписано до друку 15.11.2007. Формат 60x84/16. Гарнітура Таймс
Папір офсет. Ум. друк. арк. 1,3. Тираж 100 пр. Зам. № 2244

Віддруковано з оригінал-макету у видавничому відділі
Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького
Свідцтво про внесення до державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК №294 від 22.12.2000 р.

Адреса: 18000, м.Черкаси, бул.Шевченка, 81, кімн. 117,
Тел. (0472) 37-13-16, факс (0472) 37-22-33,
e-mail: vydav@cdu.edu.ua, <http://www.cdu.edu.ua>